
Anmeldelser

vet imorgen", men han hævder, at dette "møde" er muliggjort i kraft af, at filosofien - siden bruddet med Hegel - har gennemgået en udvikling, der alt i alt svarer til den form som Platon gav filosofien. Vi har i de sidste cirka 150 år været vidne til, at filosofien stort set har været underlagt enhver af sine oprindelige betingelser, og da disse betingelsers enevælde, ifølge Badiou, er overstået, skulle det nu igen være muligt at bedrive filosofi i den oprindelige form - dvs. medtænke alle fire betingelser. Jo vist - Badious lille manifest er - trods sine korte form - et kærkomment forsøg på igen at få os til at bedrive filosofi, men det er dog også en lang række af ubesvarede spørgsmål.

Lars Fahrendorff

Spil for masserne

Ingvar Holm: *Politik som teater. Från Bastiljen til Helgeandsholmen*, Carlssons Bokförlag, Stockholm. 362 sider, 270,- sv. kr. indb.

*

At politik er teater hører man så ofte, at det er blevet en banal konstatering; altid kommenteres en politikers "optræden", hans evne til at være "i rampelyset", hans "scenevanthed". Der er imidlertid noget dubiøst over en politiker, der forstår at "spille spillet"; er man en god skuespiller er man god til at forstille sig, men hvordan forholder det sig med det saglige? Oftest mener man, at teater og politik substansmæssigt er uforenelige, fordi det ene drejer sig om "Schein", mens det andet handler om "Sein". Der ligger altså en vis dobbeltydighed i holdningen til det teatrale i politikken: på den ene side en indrømmelse af, at spillet er en uafvendelig del af politikken, på den anden side en fordømmelse af spillet som "overfladisk", "skin" - og dermed uden alvor, umoralsk. Hvad det rent faktisk er, der er teatralisk i politikken, behandles sjældent på andet end et overfladisk plan, ofte fordi den analyserende ikke har en teatermæssig baggrund.

Derfor bliver det interessant når en person som Ingvar Holm kaster sig over politikens teatrale elementer. Holm er professor i dramaturgi i Lund og forfatter til en række kulturhistoriske værker. Det er altså en "fagmand", der ser på politik som teater, og

Anmeldelser

resultatet bliver også derefter: bogen er en glimrende analyse af den teatrale iscensættelse af politikken fra de franske revolutioner til 1991 gennem punktnedslag i de mest markante karrierer: Hitler, de Gaulle og Reagan. Desuden rummer bogen en indledning om teateret som værktøj og rolleteori og to afsluttende kapitler om karisma og katharsis, og hele vejen igennem er den rigt illustreret. En flot bog, der er skrevet i en causerende læsevenlig stil, uden at det faglige niveau af den grund sænkes.

Hvad er teater? Først og fremmest iscenesætning, dvs. indstudert brug af gestur, mimik, stemmeføring, rekvisitter, mv. Brugen er styret af den effekt, den ønskes at fremkalde; de teatrale tegn anvendes ud fra en kalkuleret fortolkning hos det publikum, der tildeler tegnene betydning. Som man kan se, arbejder Holm altså inden for en generel semiotisk ramme, men ikke i nogen dogmatisk forstand: når politikens tegn skal tolkes i forhold til de teatrale tegn, sker dette dels i forhold til distinktionen naturlige/kunstige tegn, dels ud fra teatrets historiske brug af gestik, rekvisitter osv. som tegn. Desuden lægges vægten på den interpretative side: det interessante er hvordan publikum (vælgerne) reagerer på politikernes optræden.

Holm giver sig i kast med analyser af de franske revolutioner og deres (selv)iscenesættelser, og han viser hvordan revolutionerne i 1830 og 1848 bevidst udnytter revolutionen 1789-95 som "model" - noget som går igen i "revolutionen" i maj 68. Det mest slående eksempel er Napoleon III, der i den grad spillede rollen som sin farbroders

(Napoleon I) retmæssige efterfølger, at han rent faktisk fik succes. Havde han ikke spillet denne rolle, og så godt, var han sandsynligvis aldrig blevet til noget som helst i politikken. Han var et nul, og rollen var alt.

Mere interessant, men også mere gennemtærsket, er Hitlers rolle som skuespiller og regissør. Meget af stoffet er her velkendt, men Holms sammenskrivning af teaterhistorien og samfundshistorien giver et nyt perspektiv på Hitler som ekspressionist:

"De mest otvetydiga exempel vi har på medvetet arbete med scenisk utspel av en politiker är just Hitler spelande expressionistisk teater för samma berlinska väljare som redan hade testats som publik i teatersalongen av de extatiska hjältarna nå Jessners och Johsts scener. Det som vi möter är Hitler gestaltande den ensamme mannen, jagad till furioso av sitt patos, brytande samman inför allt folket i sin medvetet formgivna besatthet." (151)

Den altid scenisk bevidste ekspressionist Hitler får som modstykke de Gaulle og hans "lätt absurda version av den franska klassicismen" og Reagan, der er den gennemprofessionelle filmskuespiller, arbejdsmanden oplært i Hollywood. Hos de Gaulle viser Holm den stadig stigende scene- og selvbevidsthed; hos Reagan er det tværtimod alt sammen allerede på plads, når han i en moden alder træder ind i politik. Hos alle tre er der tale om en mængde træk i deres optræden, som taget hver for sig kan synes bagatelagte, men som sammenføjet i en fungerende scenepersonlighed får en nøje kalkuleret effekt. Hitlers simple uniform og hans blottede hovede som mod-

Anmeldelser

stykke til de omgivendes paradeuniformer. De Gaulles kantethed og hans eneste gestus, det gigantiske V-tegn med armene opstrakt. Reagans sans for rappe replikker og afslappede scenevanthed. Holm tager det alt-sammen med og viser netop, hvordan enkelttrækkene får betydning ved deres indpassning i en helhed; sammen er de med til at skabe "figuren" de Gaulle, Reagan osv.

Når man gennem Holms analyser er blevet overbevist om det teatrale rolle i skabelsen af de store politikere kunne man være fristet til at følge hovedpersonen i Tolstojs roman *Kreutzer-sonaten*: hovedpersonen tror, at hans kone bedrager ham, fordi hun er blevet forhekset af en violinist, der spillede *Kreutzer-sonaten*, og han klager over, at mens medicin kun udleveres mod recept, kan enhver umoralsk person frit disponere over den farlige musik! Er det virkelig forsvarligt, at teatret kan udnyttes af alle mulige umoralske personer? Burde vi ikke forbyde politikere at spille teater? Svaret er selvfølgelig, at det ikke er muligt at afgrænse det teatrale; vi benytter alle i vor gestik og hele fremtræden teatrale elementer, når vi gør en gestus ud fra en forventning om, hvorledes vor "tilskuer" vil fortolke den og dermed også om, hvilken effekt den vil få. "Varje gång man låter ett av de rekvisitbetonade eller andra lånen från teatern bli betydelsesbärande närmar man sig gränsen för det teatrale. Man närmar sig teatern nerifrån, från det icketeatrala handlandets domäner." (54) Der er intet specielt "umoralsk" over det teatrale som sådan, men Holm mener alligevel der er grund til at være på vagt. En vis forskydning kan i-

agttages i det teatrales rolle inden for politikken, idet det ikke længere tjener som kommunikationsmiddel, men snarere som ideologi. Hvorvidt han har ret i denne iagttagelse kan diskuteres, men Moro-affæren, som Holm slutter sin bog med en analyse af, viser hvad der kan ske, når politikken erstattes af teater:

"Teater är ett oslagbart medel att föra ut ett budskap, men när teatern i det politiska livet förvandlas från kommunikation till ideologi kan det vara fara på färde. I sitt möte med en publik kan politiken i et demokrati knappast undvara, knappast undgå, någon form av teater. [...] Men om man förväxlar de två - politik som teater och teater som politik - kan följderna bli en blodig parentes och därefter trist återgång till det gamla." (356)

Der er trods alt en væsentlig forskel på at lade *Ødipus* dræbe sin far på scenen og at henrette mennesket Aldo Moro...

Orla Vigsø